

het ambt der ge-
kkeling te brengen.

recht.

gadering in 1794
jaren de betaling
pensioenen door
n, de geestelijke
ementen betaald
onds voor onder-
zouden worden
meenteliken zelf
hun predikanten
luit feitelijk een
nooit uitgevoerd,
erbreking onder
ent buiten rekent
tractementen
voet uitbetaald
e regeringen.

ardiging die in
de besluiten
het protest van
n en de practi-
uitvoering ver-
Nationale verga-
dering wilde, is
terst doorzeten,
s uitstelde, tot
e republiek in-
voor het nieuwe
rijk Napoleon.
ren blijven be-
nonten werden
ld, uitbetaald. 1)
de geestelijke
al fonds voor
niets gekomen,
kerkgebouwen,
thoorende goe-
aanleiding, dat
het besluit der
te niet deed
rkenootschap
ou blijven van
eet eeuw door
Zoo hebben de
poedig afwisse-
1795 tot 1805,
t betreft, felte-
en op het be-
zen zelfs in het
et oude, trots
tonair bewind.
lijk Napoleon
het leven ge-
geling, althans
aan de be-
is het vooral
deze regeling
e rechtspositie

aanneemt, dat
g van of zich
der Nationale
t deze beslui-
wind nog als
schouwd, dan
leuwe regeling
der Nationale
n; er wordt
t geen woord
grijpste punt,
ten, is deze
tijd geweest
le Nationale

808 bepaalde
ouwen en de
erleed moes-
gers der ver-
ne plaats. In
g zeer zeker
nen als de
het evenzeer
a en pastorie-
gezinsheden
blgt niet, dat
vondde op of
zijn van wat
dien opzichte
t daarvan in
geen woord
s zou dit on-
t besluit der
e reeds was
gen, door de
de voorge-
geheven en
ende kerkge-
ten het bezit
den aanvang
Waarvan de
nde om des-
deeling der
hllende ge-
twijfelachtig
in die grond
esluiten der
'89, die te

ten opzichte
den Koning
ij de geeste-
aren, over
as en in de
lanner Mr.
Koning ook
de in 1798
t standpunt
n Kerk vast
en door de
onaal waren
t eenvoudig
dan is ook
apondentie,
len Koning

over dit onderwerp gevoerd is en die aan
het Koninklijk besluit is voorgegaan,
wordt wederom over het besluit der Na-
tionale vergadering om deze goederen na-
tionaal te verklaren, geen woord gerept en
nog veel minder aan dit besluit het recht
ontleend om nu deze goederen metterdaad
naar 's Lands kas over te brengen.
Ware het de bedoeling geweest, om
thans het besluit van de Nationale verga-
dering uit te voeren, dan hadden deze
goederen in een apart fonds saamgevoegd
en voor armenzorg en onderwijs moeten
worden besteed. En juist dat is niet ge-
schied. De grond, waarop deze overbreng-
ing geschiedde, was dan ook een geheel
andere. In de voordracht van den Minister
wordt er op gewezen, dat het doel van de
financiële politiek was de verschillende
beheerlingen van de penningen, welke een
overblijfsel waren van het oude foederatie-
stelsel van Souvereiniteit der bijzondere
gewesten, te doen opheffen en deze beheer-
ing aan de publieke schatkist over te
dragen. Daarom had hij ook doen infor-
meeren naar den staat der eigendommen
van alle de zoogenaamde kerkelijke en
geestelijke kantoren, welke te voren onder
het gezag van hun voormaligen provinciale
Souverein stonden, doch alsnu vanzelf
onder de algemeene beheering der financiën
staan, en stelde hij daarom voor al deze
effecten te converteren en aan de amos-
tatielkas van het Rijk toe te voegen.

Van de bedoeling om de goederen te
ontgeuen en ze van bestemming te
doen veranderen, zooals de Nationale ver-
gadering wilde, is hier derhalve geen sprake.
Vroeger hadden de soevereine gewesten
deze goederen beheerd en daaruit de tracte-
menten betaald. Nu de gewestelijke sou-
vereiniteit had opgeheffen en daarvoor in
de plaats de Landssovereiniteit van den
Koning was gekomen, behoorde de ge-
westelijke beheering plaats te maken voor
de beheering door het Rijk, en daarom
zouden zij naar 's Lands kas worden over-
gebracht. Het was dus veel meer een ver-
andering van *beheer*, dat volgens den Mi-
nister uit den nieuwen staat van zaken
voortvloeide, dan een confiscatie van
deze goederen ten bate van het Land.

Geheel in overeenstemming daarmede
werd dan ook besloten, dat waar deze goe-
deren nu naar 's Lands schatkist werden
overgebracht, daartegenover aan de schatkist
de verplichting zou worden opgelegd de
tractementen te betalen, die dusver uit de
gewestelijke kantoren betaald worden.

Art. 3 van het Koninklijk besluit, dat
deze zaak regelde, zegt dat uitdrukkelijk.
Het luidde toch aldus:

«De kerkelijke goederen en fondsen, welke
zijn onder de administratie van plaatselijke
besturen of andere publieke beheering en
welke goederen en fondsen thans strekken
om aan geestelijke personen het tractement,
hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk, te betalen,
zullen aan de publieke schatkist worden
ondergebracht, welke daarentegen niet de
binnenkomende betalingen worden belast.»
Er is zooals men ziet in dit besluit geen
sprake van, dat deze goederen tot nationaal
eigendom worden verklaard om tot een
ander doel te worden bestemd, zooals de Na-
tionale vergadering wilde. Over den eigendom
dezer goederen wordt in dit besluit zelfs niet
gesproken; alleen over het overbrengen van
deze goederen naar 's Lands schatkist. En
de verplichtingen die vroeger op de plaat-
selijke en gewestelijke kantoren rustten, om
daaruit, geheel of gedeeltelijk, de tracte-
menten te betalen, wordt nu op 's Lands
schatkist gelegd.

Dienovereenkomstig werd dan ook in dit
zelfde Koninklijk besluit bepaald, dat «de
predikanten van de Hervormde godsdienst,
bij voortdurend, in het genot blijven
van hun tractement en de inkomsten,
welke hun tot nu toe zijn toegezegd ge-
weest.»
Het verband tusschen dit toekennen van
de tractementen aan de Hervormde predi-
kanten en het overbrengen van de goe-
deren uit de geestelijke kantoren naar 's Lands
schatkist kan dus niet betwijfeld worden.
Nog duidelijker blijkt dit, waar in 't vol-
gende artikel bepaald wordt, dat ook de
geestelijken van die gezinsheden, welke
eredienst tot nu toe ten koste van den
Staat niet is onderhouden geweest, bij ver-
volg zullen betaald worden, maar dat deze
betaling zal geschieden naar mate dat de
staat van de publieke schatkist zulks zal
toelaten.» Er wordt dus een scherp onder-
scheid gemaakt. Aan de Hervormde predi-
kanten wordt het tractement verzekerd.
De schatkist wordt gelast de uitbetalingen
te doen. Wat de andere gezinsheden be-
treft, zal dit geschieden, wanneer er geld
genoeg voorhanden is. Een onderscheid,
dat alleen dan zin heeft, wanneer in het
eerste geval sprake is van verkregen rech-
ten, in het tweede geval van een gunst.
Het recht, dat de Hervormde predikanten
volgens dit besluit hebben, kan alleen daar-
op berusten, dat de goederen uit de geeste-
lijke kantoren in 's Lands schatkist waren
overgebracht en de schatkist daarom ver-
plicht was deze tractementen uit te keeren.
Een andere verklaring laat dit Koninklijke
besluit niet toe.

Mr. Van Apeldoorn bestrijdt dit echter
op grond, dat in de Koninklijke verklaring,
die aan de uitvaardiging van dit besluit
vooraafging, met geen woord gesproken
wordt van een ondersteuning der Kerken
krachtens verkregen recht of op grond
van onteigening der geestelijke goederen.
Grond voor den Koning was alleen, zegt
hij, het belang, dat de maatschappij heeft bij
den godsdienst. Voorts beweert hij, dat
door 't overbrengen van deze goederen naar
's Lands schatkist geen onteigening had
plaats gevonden, daar deze goederen nooit
het eigendom der Kerk zijn geweest en
de Kerk de inkomsten dezer goederen alleen
genooten had krachtens een gunstige be-
schikking der Overheid.»

Wat het laatste argument betreft, zoo
hebben we reeds aangevoerd, dat dit niet
juist is, en behoeven we daarop niet nader
in te gaan. Het gaat thans alleen om de
vraag, of de opvatting van Mr. Van
Apeldoorn van het Besluit van 1808
juist is.

En dan zij hier opgemerkt, dat Mr. Van
Apeldoorn o. i. veel te veel hecht aan deze
verklaring, die aan het Besluit vooraafging.
De Koning was Roomsche. Dat hij daarom
liever zweeg van de historische verkregen
rechten van de Hervormde of Gerefor-
meerde Kerk spreekt van zelf. Zijn doel
was om de staatstractementen ook tot de
andere gezinsheden, met name de Room-
sche Kerk, uit te breiden, en waar hiervoor
geen historische rechten waren aan te
voeren, moest hij wel op den voorgro-
nd stellen, dat deze staatsubsidieering in het
belang van het land was. Had de Koning
met historisch verkregen rechten geen
rekening willen houden, maar alleen,
zooals Mr. Van Apeldoorn meent, uit het
oogpunt van doelmatigheid de geestelijken
willen bezoldigen, dan had hij in dit Be-
sluit een staatstractement aan alle geeste-
lijken moeten toekennen zonder onderscheid.
Juist dat echter doet hij niet. Aan de
Hervormde predikanten wordt verzekerd,
dat zij bij voortdurend in het genot van
hun tractement zullen blijven; de geeste-
lijken van andere gezinsheden zullen tracte-
ment ontvangen als er geld genoeg is. Op
welken grond deze onderscheiding ge-
maakt wordt, geeft Mr. Van Apeldoorn niet
aan. Die grond kan niet zijn de doelmatig-
heid of 's Lands belang, want alle god-
sdiensten waren nu voor den Staat gelijk.
Evenmin kan de grond wezen, dat de
Koning zelf een bijzondere voorkeur voor
de Hervormde Kerk gevoelde, of deze in
't belang van 't land het hoogst stelde,
want de Koning was Roomsche. De grond
kan dus alleen zijn, dat bij de Hervormde
predikanten sprake was van een *recht*, dat
de bedienaren der andere kerkgenootschap-
pen niet konden doen gelden. En dat
recht school juist daarin, dat de geeste-
lijke en kerkelijke goederen, die vroeger
voor deze predikanten dienden, in 's Lands
schatkist waren overgebracht.

Het is dan ook eigenaardig, dat Mr. van
Apeldoorn, die het Koninklijk besluit vrij
uitvoerig weergeeft, juist de ééne alles zeg-
gende zinsrede weglaat, n. l.: dat de Schat-
kist, die deze goederen ontving, daarentegen
niet de uitbetaling dezer tractementen
werd belast.

H. H. K.

- 1) VAN BEUNINGEN, Het Geestelijk Kantoor van
Delft blz. 226.
2) t. a. p. blz. 224.
3) H. H. DE SAAVIN LOHMAN a. w. blz. 213.
4) a. w. blz. 21.
5) VAN BEUNINGEN a. w. blz. 301.
6) Van Beuningen a. w. blz. 312 Art. 3.
7) Van Beuningen a. w. blz. 311 Art. 1.
8) Van Beuningen a. w. blz. 312 Art. 2.
9) a. h. w. blz. 20.

Kootwijks Scholen

In hartelijken dank ontvangen van den heer
H. Bouman, Hoofd der Chr. School te Ron-
veen f 10.

Ds. J. H. HOUTZAGER, Voorzitter.
Arnhem, Velperweg 88.

Leestafel.

1. H. H. MIDDEL, GODSMENIGVULDIGEREDDINGEN.
Tiende druk. — Leiden, Buurman en de Kler.
Dit boekje is een autobiographie.
Ds. MIDDEL, die als Christelijk-Gereformeerd
predikant van WOLPHAARTSDIJK in ZEELAND,
overleed, beschrijft er zijn eigen leven in en
zijn doet dit onder het aspect van „Gode menig-
vuldige reddingen uit de grootste noodden”.
Geboren in 1802 te Oude Pekela als emeritus
geworden in 1882, stierf hij in 1883.
Als de schrijver zelf, die, vóór hij in 1864
te WOLPHAARTSDIJK kwam, te GORKUM,
MIDDELBURG, DEVENTER en ARNHEM predikant
was geweest, in den kring der Christelijk-
Gereformeerden geliefd en bij de ouderen nog
niet vergeten, heeft deze autobiographie, na
kerkelijk goedgekeurd door de V. D. M. C.
STREKER en ADR. DE BAUNIE in 1866 te
zijn verschenen, vele drukken beleefd. Reeds in
1869 kwam, met een naschrift, in den vorm
van 'n brief „Aan een Vriend”, de 3e en nu
onlangs gaf de Leidsche Firma er een tienden
druk van.

Ik ben de heeren BUURMAN en DE KLER
dankbaar, dat zij dit gedaan hebben, en nog
meer, dat zij het ter aankondiging aan de
HERAULT hebben toegezonden, want dit boekje,
waarvan de lezing mij zoo groot genoegen
heeft gegeven, kende ik tot dusver niet.

Het werkje dient zich aan als: „Eenvoudig
Verhaal” en zoo is het ook.

Op een wijze, die in niets aan het opzettelijke
en aanstellerige doet denken, vertelt de grijzaard
er zoo heel natuurlijk, ik zou bijna zeggen
kinderlijk, zijn leven in.

In het Voorwoord schreef Ds. MIDDEL, hij
was toen 64: „Dikwerf aangezoekt zijnde om de
wegen des Heeren met mij gehouden, in geschrift
te stellen, ten einde die onder de werking des
Heiligen Geestes voor anderen nuttig te doen
zijn, zoo kon ik jaren lang hertoe niet besluiten”.
Hij vreesde.

Ik kan mij dit begrijpen, want nu ik hem
uit zijn boekje heb leeren kennen, kan ik me
zoo indenken, dat zich bij hem aan het denk-
beeld der in-schrift-stelling de gedachte verbond
van mooi-doenerij met zichzelf en, dat hem toen
de lust aan die in-schrift-stelling verging.

En dit pleit voor zijn nauwgezetheid, al dunkt
mij de nadere omschrijving van die vrees, dat
(zijn) doofvriend, te weten (zijn) vuil, stinkend
eigen ik, er niet gemakkelijk uit te houden zou
zijn”, — wijl deze ontziende bijvoegsels op het
„ik” of wilt ge, de „persoonlijkheid”, van 'a zoo
begrensdigde als deze mensch, al is ook hij van
zijn nog inwonende zonde, en daarmede ook
van zijn zelfzucht eerst in zijn sterven afgekomen,
niet meer toegankelijk waren, — uit zielkundig
en leerstellig oogpunt, vrij bedenkelijk.

Dan hoe dit zij, wij mogen bij wezen, dat
Ds. MIDDEL zijn vrees te boven is gekomen,
want onder het beding dat hij stelde, „de werking

des Heiligen Geestes”, kan de lezing van dit
geschrift, waarin hij vertelt van 's Heeren wegen
met hem gehouden”, aan Gods kinderen ook
nog in onze dagen ten goede komen.

Het gaat toch in dit boekje om niets minder
dan wat men noemt „de leidings Gods” en
waaronder dan die door „lijden” bovenaan staan.
Van dit leiden door lijden met zijn menig-
vuldige uitredingen, maar ook met de zeg-
eningen, die het voor hem afwierp, is het leven
van Ds. MIDDEL zoo vol geweest. Van „menig-
vuldige” uitredingen spreekt onze auteur en
daartoe rekent hij dan niet alleen de geheel
gewone, maar ook de „wonderbare”. En als hij
van die laatste vertelt, doet hij het zoo onop-
gesmukt, dat, wie aan Gods zeer bijzondere voor-
zienigheid geloof, hoe buitengewoon ze hem ook
voorkomen, aan haar gebeurd-zijn niet twijfelt.

In zijn HET CHRISTELIJK LEVEN schreef de
nu onlangs overleden hoogleraar P. D. CHAN-
TEPIER DE LA SAUSSAYE, in den lezenswaardigen
over LEIDINGEN GODS: „Zeer is het te verwon-
deren, dat vele wetenschappelijke Schrijvers over
moraal zoo weinig over lijden zeggen, wel over
„quaesties” als pessimisme, theodicee, maar de
beteekenis van lijden voor 't leven laten zij aan
dichters en praktische moralisten.”

De opmerking is even juist als omzichtig,
want wel van vele doch niet van alle weten-
schappelijke schrijvers over moraal geldt zij.
Nu is Ds. MIDDEL zeker niet bij de wetenschap-
pelijke schrijvers over moraal onder dak te
brengen, doch door wat hij, naar aanleiding van
Gode menigvuldige reddingen in zijn eigen leven,
schrijft, toont hij zich een lang niet onverdienstelij-
ke „practische moralist”.

Maar dit is het niet alleen waarom wij bij
mogen zijn, dat Ds. MIDDEL zijn vrees om me-
moires te schrijven, te boven is gekomen.

Het boekje toch heeft naast zijn betekenis,
voor, wat ik zou willen noemen, de praktijk of
de beoefening der godzaligheid, nog een andere
en wel een historische.

Zoo vóór als na zijn toelating tot den dienst
des Woords en der Sacramenten, zien wij
MIDDEL van 1835 af in „de Christelijke afge-
scheide, gereformeerde gemeente, en wel eerst
in die te Amsterdam” (p. 76). In 1835 toch
werd hij tot Ouderling gekozen en toen hij zijn
woning, die hij, als meesterrecht in de ijerzaak
der heeren v. d. VLIET betrokken had, voor de
predikant v. v. RAALTE, DE COCK en BRUMMELAMP
opentelde, werd de straat gevuld met circa
twee duizend menschen, die duivelsche boosheid
uitschelden en beraadslaagden om de lijnen te
verdelgen. (p. 77).

Op een anderen avond, dat Ds. MEERBURG
verhindert was in het kerkgebouw aan de
BLOEMGRACHT te prediken, ging Ouderling MIDDEL
voor en predikte „uit Genesis 35:1-7: Jacobs
gestaltenis onder vernieuwde verbondsmaking
met den Heere”. „Het gevolg was door Gods
genade, dat dien dag talrijke gouden sieraden
in de collecte werden gevonden, en velen de
onmatige kleederpracht aflegden” (p. 80).

„Later vond de boosheid uit ons op te
leggen, dat geen personen in ons kerkgebouw
mochten prediken, dan zij, die in Amsterdam
domicilie hadden. Ds. H. DE COCK predikte er
en wij werden voor de rechtbank gedaagd” (p. 81).

Doeh genoeg om te zien, dat ook MIDDEL
behoort heeft tot die vele niet-machtigen en
niet-edelen wier piëtiësch en mystiek gelintie
vroomheid en daarbij vrome ijver voor de eer
van God, hun aanspraak geeft op de erkenning,
dat met door hun zoo aandoenlijk, maar in
Gode kracht zoo moedig doorstaan lijden, het
„Christendom van groote keur”, naar eene der
meest intellectuele zonen der SCHRIDING eens
moet gezegd hebben, in ons vaderland is „gered”.

Ook aan het blijven erkennen van het daarop
aanspraak maken der Afgescheidenen, kan dit
boekje van wijlen Ds. H. H. MIDDEL ten goede
komen.

2. NEDERLANDSCHE CHRISTEN-STUDENTEN-
VERENIGING. JAARBOEKJE 1920.

Ik kom thans nog terug op de door mij in
het Nr. van verleden week, uit dit JAARBOEK
overgenomen verklaring van den Secretaris der
N. C. S. V.

Het is wel opmerkelijk, dat ook, in Noord-
HOLLANDSCH KERKBLAD, Ds. T. FERWERDA
die verklaring opnam de vorige en er in deze
week op belooftde terug te komen.

De vele aanvallen waaraan de N. C. S. V.,
in het jaar waarover het Verslag loopt, van
Gereformeerde zijde bloot stond, kan haar ver-
dienstelijke Secretaris zich volkomen verklaren
uit de tegenstelling welke tusschen die Gerefor-
meerden en zijn Vereniging bestaat.

Van Gereformeerde zijde „slegt men”, zoo schrijft
hij, „den volken nadruk op de zuiverheid der
kerk” en terecht trekt hij daaruit het gevolg,
dat men „als grondslag van samenwerking op
religieus gebied dan ook moet vorderen over-
eenstemming in de Gereformeerde belijdenis”.

Daarentegen wordt van de zijde der N. C. S. V.
S. V. de overeenstemming als grondslag van
samenwerking op religieus gebied niet gevorderd,
omdat zij den nadruk niet legt op de zuiverheid
der leer.

Ook voor hem is alsoo die tegenstelling een
waarbij hetgeen bevestigd wordt in het eene
deel, in het andere wordt ontkend en er dus geen
derde tusschen is.

Het optreden van Gereformeerde zijde tegen
de N. C. S. V. is voor haar Secretaris dan ook,
wij men van die zijde „zoo veel jongere gerefor-
meerden in gevaar ziet”, als een bezwaar tegen
haar, „volkomen te begrijpen”.

Harerijds, zoo verklaart haar Secretaris, „kan
de N. C. S. V. „dit bezwaar, wil zij zich zelf
blijven, niet onvankelijk”.

M. a. w. ook de N. C. S. V. tracht in haar
bestaan te volharden en haar leden zouden, met
de Luxemburgers in hun volkslied, kunnen
zingen: „Wij willen blijven wat wij zijn”!

Wat de N. C. S. V. is, haar „wezen”, vindt
zij adequate uitdrukking in het latijnsche motto:
„ut omnes unum sint van THE STUDENT WORLD,
het orgaan van de WORLD'S STUDENT CHRISTIAN
FEDERATION, waartoe ook de N. C. S. V. be-
hoort. Blijkbaar denkend aan dit motto schrijft
dan ook de Secretaris van de N. C. S. V. „zij
wil en kan niet worden een specifiek gerefor-
meerde vereniging” en „Wij kunnen als ver-
eeniging ons niet plaatsen op den streng afge-
zonderden grondslag der gereformeerden”, en ook
„De N. C. S. V. wil universeel blijven. Dat zij
allen één zijn”.

Het motief, der bij de keuze van dit, aan Joh.
17: 21. „Opdat zij allen één zijn, gelijk Gij,
Vader! in Mij en Ik in u, dat ook zij in ons
één zijn; opdat de wereld geloove, dat Gij Mij
gezonden hebt”, „als motto ontleende woord dunkt
mij vrij doorzichtig. Toch achtte de Secretaris
het niet overbodig met zijn „wij willen niet uit-
sluiten, maar insluiten”, het nog eens klaar en
duidelijk te doen uitkomen.

Legt men naast de Verklaring in het Jaarboek,
Art. 1 van het Reglement der Vereniging en
niet men dat daar o.m. staat: „De N. C. S. V.
vereenigt haar leden om elkaar te versterken in het
geloof in Jezus Christus als Heiland en Heer”, —
dan verstaat men, dat de N. C. S. V. dit doel
tracht te bereiken, door afzien van wat de Christe-
nen „verdeelt” en alleen te zien op dat waarin
zij „één zijn”. Alzoo door te veronachtzamen de
dogmatische of de leer-verschillen, opgekomen
onder de Christenen in de historie der kerk,
omtrent hun „geloof in Jezus Christus als Hei-
land en Heer”.

Hoe de N. C. S. V., dit in overeenstemming
zal brengen met het „zich aansluitend bij de
historische ontwikkeling van het Christendom”
waar Art. 1 van haar Reglement ook van spreekt,
zij aan haar overgelaten.

Maar, bij alle waardeering voor het streven
van de N. C. S. V. mag ik mijn oordeel omtrent
haar opvatting en toepassing van het: „Dat zij
allen één zijn” toch niet terughouden. Met den
besten wil kan ik daar niet anders in zien dan
een, zij het ook onbewust, „misbruik van een
bijbelspraak”.

Te bedenkelijker omdat men bij deze opvat-
ting komt tot een kunstmatig „maken” wat
alleen God zal doen „worden”; tot een antici-
peeren op het rijk der heerlijkheid; tot een
Christendom boven of liever beneden geloofs-
verdeelheid en daarmede tot indifferentisme en
eklektisme op dogmatisch gebied.

Ik herinner hier aan wat van Gereformeerde
zijde omtrent het: „Dat zij allen één zijn” zoo
onverbetenlijk is geschreven: „De diepe, geeste-
lijke zin, waarin de eenheid zijner discipelen
door Jezus opgevat wordt, sluit juist alle ge-
weldadige of kunstmatige poging tot hare in-
voering uit.”

„Christus, die er voor bad, kan ook alleen
haar tot stand brengen; zijne bede is waarborg,
dat zij in Hem reeds bestaat en te zijner tijd
uit Hem ook in alle geloovigen openbaar zal
worden”.

De weg waarlangs de N. C. S. V. haar leden
wil voeren, die, naar haar eigen nu officiële
verklaring, „nog in ontwikkeling zijnde menschen
zijn, nog aarzelen zoekende, die het zich zelf
misschien nauwelijks durven bekeken wat zij
aan geloof hebben of misschien nog niet
hebben”, — kan althans voor ons, Gerefor-
meerden, de weg niet zijn om ze te „ver-
sterken” in het Christelijk geloof.

G.

Voor Kinderen.

IN VREEMDE HAVEN.

In gesprek.

III.

Zoo leefde in Helpman's gezin ieder nagenoeg
voor zich zelf, weinig voor een ander, en aller-
minst tot lof en eer des Heeren. Aan dit laatste
dachten trouwens ouders noch kinderen. Wel
las de vader eenmaal per dag een hoofdstuk
uit den grooten Statenbijbel die te pronk stond,
maar 't was zeker meer uit sleur dan uit be-
hoefte. Ieder dacht aan zijn eigen zaken, en zoo
was er geen plaats voor de dingen van Gods
Koninkrijk. Dat bespeurde de nieuwe kostganger
al spoedig en maar al te goed, te meer wijl hij
het zoo te huis niet was gewend geweest.

Wij troffen zoo even Hendrik aan op een
koude Maartschon morgen, op weg naar het
veld waar hij voor boer Helpman allerlei te
doen had.

Terwijl hij bezig was met het opstapelen van
takkebussen, hoorde hij onverwacht dicht bij
zich iemand fluiten. Het geluid scheen hem niet
onbekend; hij keek om en aanschouwde dien
hij verwacht had, al was het niet op dit uur.

't Was Kris Klaver, een jongen wat ouder dan
Hendrik en de zoon van een welgestelden boer
uit den omtrek.

Beiden waren boerenzoons, maar er was groot
verschil daar Kris' ouders bemiddelde lieden
en daarbij gul waren. Zij zorgden wel, dat hun
Kris geen gebrek leed, en de jongen loonde
dat door ijverig zijn vader in het werk bij te
staan.

Hendrik en Kris waren eigenlijk door hun
stand minder geschikt vrienden te zijn, te meer
daar men in het dorp, gelijk op vele andere,
zeer op verschil in stand lette. Dat het nu
anders was had zijn goede reden.

Een maand was Hendrik bij zijn pleegouders
gewest, toen hij op een morgen, een boodschap
doende, op den dorpsweg een ongewone bewe-
ging zag. Er was een paard op hol, en Hendrik zag
het in de verte aankomen. Maar, eveneens zag
hij, hoe een opgeschoten jongen, die zich dicht
bij het paard bevond, alle moeite deed om zich
voor het woeste dier te bevliegen.

Uitwijken was wegens een sloot onmogelijk, en
de vervoeter die vlugger was dan de jongen
zoo hem zeker hebben ingehaald en getrapt.
Zoo Hendrik niet tusschenbeide was gekomen.
Snelliep hij onverschuld in de richting waar
het paard was, al zwaaiende met een dikken
stok dien hij in de hand hield.

Vlak bij het paard wilde hij het dier een
slag geven, maar het was onnoedig. Het paard
week met een geweldigen sprong op zij. De
jongen die zoo groot gevaar had geloopt —
het was Kris — gaf een schreeuw van vreugd.
Hendrik had hem gered door vlugheid en moed.

Het gerucht van het gebeurde liep natuurlijk
door heel het dorp. Hendrik Cru's naam was
voor een oogenblik op aller lippen, evenals die
van Kris Klaver. Het geval werd echter spoedig
weer vergeten, doch niet door Kris noch
door zijn ouders. Zij vroegen Hendrik op een
maaltijd zoo goed als hij in jaren gesmaakt
had, gaven hem een geschenk in geld en vrij-
heid om zoo dikwijls te komen als hij maar
wilde; alles uit dank dat hij zich voor hun
Kris had gewaagd. Maar bovenal werd althans
in dit gezin niet vergeten den Heere God voor
Zijn bewaring te danken.

UIT HET OOSTEN.

Druiven.

(Vervolg.)

Zoo waren dan in het Oosten de vruchten
van den wijstok veel menigvuldiger en groter
dan bij ons. Van zelf was het sap dat ze lever-
den ook overvloediger en krachtiger. Zon ook
de wijn die uit het sap gemaakt werd. Die kracht
heeft reeds de aartsvader Noach tot zijn schade
ervaren.

Wij hebben gezien hoe de wijstok groeide
en tot rijpheid kwam, waartoe de wijngaarde-
nier door trouwe zorg het zijne bijdroeg. Zoo
treffend lezen wij in het Evangelie van Johannes
wat de Heere Jezus zei van Zijn Vader: Alle

rank die in Mij geen vrucht draagt die neemt
Hij weg, en alle rank die vrucht draagt die
reint Hij, opdat zij meer vrucht drage. Dat
beeld is aan het werk van den hovenier ont-
leend.

In het najaar waren gemeenlijk de druiven
rijp. Dan was het een vroolijke tijd in Israël.
Men vierde het laatste, grootste en vroolijkste
der drie Oogstfeesten. De inzaaiers en pluk-
kers kwamen en verzamelden de druiven. Het
volk des lands verliet zijn woningen om tijdelijk
te huizen in tenten of hutten van groen loof,
zoogenaamde loofhutten. Het was het loofhu-
tefeest, tevens een herinnering aan het wonen
in tenten in de woestijn, en aan de wetgeving
op Sinaï.

«En dorschende os zult ge niet mulbanden»,
zegt de Schrift. Dit pasten de oogsters zoo toe,
dat ze ook rijkelijk van de druiven gebruikten
en van de most of het sap dat er uit verkregen
werd. Soms dronken zij wel eens te veel. Ik
moet hier echter bij opmerken, dat het woord
«dranken» in onze Bijbelvertaling lang niet al-
tijd uitdrukt wat wij beschonken of dronken
noemen. Het beduidt dikwijls opgewekt, vroolijk,
levendig, onder den invloed van opwekkenden
drank. Zoo is te verstaan wat wij lezen van
Jozefs broeders, dat zij met hem dronken wer-
den. Dat «dranken» niet altijd «beschonken»
beduidt, leeren ons ook woorden als: brood-
dronken, slaapdronken. En de Schrift spreekt
ook van een dronken worden in liefde.

Als de druiven gesneden waren, werden zij
naar de pers gebracht, die zich in elken wijngaard
bevond. Deze pers bestond uit twee steenen
bakken in den vorm van onze gootsteen, en
op eenigen afstand de een boven den ander ge-
plaatst. De bovenste bak had een bodem van
traliewerk op welken men de druiven stapelde.
Dan kwamen de oogsters om de druiven te
trekken, dat is met bloote voeten er over heen
en weer te loopen, tot al de druiven gekneusd
en geplet waren. Het sap liep er uit langs de
traliën in den onderste bak, en kon dan op ge-
schepst worden.

Misschien vindt ge het vreemd, dat de menschen
zoo met bloote voeten in het sap plasten. Maar
nog geen honderd jaar geleden werd in ons
land en elders het deeg voor roggebrood op
deedse wijns met bloote voeten gekneusd, en
niemand at er een suede minder om. Wellicht
komt dat treden van het deeg hier en daar
nog voor.

Waren de druiven genoegzaam geperst, dan
werd het sap uit den bak geschepst en voor een
deel gedruken. Het bleef echter in dat warme
niet lang goed, en ook daarom werd het
spoedig tot wijn bereid dien men bewaren kon
in groote, koele, steenen kannen. Als in den
Bijbel van vaten gesproken wordt, ziet dit op
bekers, vazen, potten, pannen en kannen, gelijk
wij nog in het algemeen spreken van «vaten
wassen». Vaten met hoepels gekuip kenden
de Joden niet. Voor het vervoer van wijn be-
dienten men zich meestal van lederen zakken,
geitenvelen.

Wel mag nog opgemerkt, dat men oudtijds
den wijn tot gebruik bijna altijd met water
vermeng